

MİLLİ PARK İLANI KORUNMASI VE İŞLETİLMESİNDE YASAL DURUM

a. Tanımlar ve Yasal Çerçeve

Milli Park kavramı, tehdit altındaki doğal alanların daha etkin korunması için yasal bir araç olarak ortaya atılmıştır. Kısa sürede benimsenen bu kavram çerçevesinde, korunacak doğal alanların belirlenmesine başlanmıştır. Bu tür alanlar için fiziksel bir takım ölçüt ve göstergeler de geliştirilmiştir.

Türkiye’de ilk kez 1956’da yürürlüğe giren 6831 Sayılı Orman Kanunu kapsamında, Milli Park alanları belirlenmeye başlanmıştır. 09.08.1983 tarih ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, bu tür alanlar için özel bir yasa olarak yürürlüğe girmiştir.

Kanunun “tanımlar” kısmında, **Milli park;** “*bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları*” olarak tanımlanmıştır.

b. Türkiye’de Milli Park Tespiti İçin Ön görülmüş Kriterler

Türkiye’de Milli Park olarak ayrılan alanların sahip olması gereken nitelikler, 12.12.1986 tarih ve 19309 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Parklar Yönetmeliği’nin 6. Maddesi’nde belirtilmiştir. Buna göre Milli Park olarak ayrılacak yerler;

1. *Tabii ve kültürel kaynak değeri ile rekreasyonel potansiyeli, milli ve milletlerarası seviyede özellik ve önem taşımaktadır.*
2. *Kaynak değerleri, gelecek nesillerin miras olarak devralacakları ve sahip olmaktan gurur duyacakları seviyede önemli olmalıdır.*
3. *Kaynak değerleri tahrip olmamış veya teknik ve idari müdahalelerle ıslah edilebilir durumda olmalıdır.*
4. *Saha büyüklüğü, kaynak değerleri kesafeti yönünden, özel haller ve adalar dışında, en az 1000 hektar olmalı ve bu alan bütünüyle koruma ağırlıklı zonlardan meydana gelmelidir. İdari ve turistik amaçlı geliştirme alanları bu asgari saha büyüklüğünün dışındadır.*

c. Milli Park Alanlarının Tesbiti ve İlanı

Yürürlükte olan ve 2011 tarih- 648 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 2873 Sayılı Milli Park Kanununun 3. Maddesine göre;

Orman ve Su İşleri Bakanlığınca millî park karakterine sahip olduğu tespit edilen alanlar, Millî Savunma Bakanlığının olumlu görüşü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile diğer ilgili bakanlıkların görüşü de alınarak **Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi** üzerine **Bakanlar Kurulu kararı** ile millî park olarak belirlenir.

Yasaklanan faaliyetler:

- Tabii ve ekolojik denge ve tabii ekosistem değeri bozulamaz,
- Yaban hayatı tahrip edilemez,

- Bu sahaların özelliklerinin kaybolmasına veya değiştirilmesine sebep olan veya olabilecek her türlü müdahaleler ile toprak, su ve hava kirlenmesi ve benzeri çevre sorunları yaratacak iş ve işlemler yapılamaz,
- Tabii dengeyi bozacak her türlü orman ürünleri üretimi, avlanma ve otlatma yapılamaz,
- Onaylanmış planlarda belirtilen yapı ve tesisler ve Genelkurmay Başkanlığınca ihtiyaç duyulacak savunma sistemi için gerekli tesisler dışında kamu yararı açısından vazgeçilmez ve kesin bir zorunluluk bulunmadıkça her ne suretle olursa olsun hiçbir yapı ve tesis kurulamaz ve işletilemez veya bu alanlarda var olan yerleşim sahaları dışında iskan yapılamaz.

Koruma görevlileri ve alan kılavuzları:

Bu Kanun kapsamına giren alanlarda; koruma hizmetleri ve suçların takibi 6831 sayılı Orman Kanununun **beşinci fasıl dördüncü bölümünde (Orman Kanunu 79-90 Maddeler)** yer alan suçların takibi ile ilgili hükümlere istinaden; orman muhafaza memurlarınca sağlanır.

Bu Kanun kapsamına giren alanların kaynak değerlerinin korunarak kullanılmasına imkân sağlamak amacıyla uzun devreli gelişim planlarına uygun olarak yapılan ziyaretçi yönetim plânlarının etkin bir şekilde uygulanması ve korunan alanlara gelen ziyaretçilerin doğru bilgilendirilmesi bakımından ve korunan alan yönetiminden olumsuz etkilenen yöre insanının kayıplarının en aza indirilmesine imkân sağlanmak üzere, korunan alan sınırları dâhilinde ve yakın çevresinde yaşayan yöre insanının alan kılavuzu olarak yetiştirilmeleri konusunda Orman ve Su İşleri Bakanlığı ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde gerekli çalışmaları yapar.

Milli Park sınırları içinde kalan ormanlarda suç işlenmesi durumunda, 6831 Sayılı Orman Kanununun **111 maddesi** gereğince; *"Bu kanunun 3 üncü maddesiyle orman rejimi altına alınan yerlerde ve 23, 24, 25 inci maddeler gereğince muhafaza ormanı ve milli park olarak ayrılmış ormanlarda, ormanlara mütaallik suçları işleyenlerin müstahak olacakları ceza iki misli olarak hükmolunur."*

e. Yönetim Planı ve Bölgeleme (Zonlama)

Bir alanın milli park ya da başka bir korunan alan olarak ayrılmasında plancılar tarafından öncelikle kimi soruların cevapları aranmaktadır. Bunlar;

- Alan doğal yaban hayatı popülasyonları için yeterli büyüklüğe sahip midir?
- Bu popülasyonlar diğer park veya rezerv sahalarında yaşıyor mu?
- Burada tehlike altında tür/türler var mı?
- Alan görsel açıdan etkileyici mi?
- Doğal bitki ve hayvan topluluğu baskı altında mı?
- Alan diğer park veya rezervlere ekolojik koridorlarla bağlı mı?
- İnsanlar buraya gelmekten hoşlanıyor mu? Onlar için cazip bir yer mi?
- Alan eğitim ve bilimsel araştırmalar için uygun ve yararlı bir yer mi?
- Tarihi ve arkeolojik buluntular var mı?
- Burada önemli tarihi olaylar geçmiş mi?

- Arazi kullanım çeşitleri nelerdir? Sahipleri kimlerdir?
- Satın alınması söz konusu olabilir mi? Maliyeti ne olur?

Kaynak değerleri ve kriterleri yönünden detaylı incelemeler sonunda milli park olabilecek özellikler sahip olduğu belirlenen yöreler için; kaynak değerlerini Mutlak Koruma, Tampon, Gelişme vb zonlar belirlenir. Park sınırlarını, ayırma amaç ve kriterlerini, gelişme ve kullanma esaslarını tesbit eden bir plan modeli veya Uzun Devreli Gelişme Planı teklifi hazırlanır.

Milli park kriterleri, temel ilkeler ve genel politikalara uygun olarak yapılacak milli park planlamasının amacı; parkı oluşturan tabii, kültürel ve rekreasyonel kaynak değerlerinin korunması, geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanması ile kaynaklar ve idare bütünlüğünü sağlayacak plan kararlarının tesbit edilmesidir. Bu amaçla; milli park planları, belirlenen plan kararlarının uygulanması yönünden kesin ve uyulması gerekli hükümler taşırlar. Ayrıca kaynakların her biri için yapılacak detay planlarının hazırlanmasında yol gösterici olurlar.

Yapılacak saha ve kaynak analizleri neticesinde ortaya çıkacak verilerin, plan gayesi ve prensipleri yönünden senteziyle; koruma, kullanma alanları ile kaynak değerleri bütünlüğünü temin edecek şekilde bölge (zon) sınırları tesbit edilir. Zonlamada, milli parkın tamamı dikkate alınarak bir doğa koruma konsepti hazırlanmalıdır. Zonlama öncelikle, milli parkta uygun görülen kullanım yoğunluğunu, yönetim amaçlarına göre derecelendirerek alansal düzenleme yapılması demektir. Zonlama; hangi zonda (bölgede/bölümde) hangi kullanıma hangi amaçla izin verileceğini/verilmeyeceğini belirtir.

ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI

İli : TRABZON

Adı : ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKI

Kuruluş Yılı : 1987

Alanı : 4.800 ha.

Konumu : Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, Trabzon ili, Maçka ilçesindedir.

Ulaşım : Milli parka, Trabzon'dan Maçka İlçesinden geçen 48 km'lik karayolu ile ulaşılır.

Kaynak Değerleri

Efsanelere göre M.S. 4.yüzyılda kurulduğu iddia edilen Sumela Manastırının 13. yüzyıldan itibaren tarihini takip etmek mümkündür. Trabzon Komnenosları'ndan 3. Alexios (1349-1390) asıl kurucusu sayılabilir. 1860'a doğru ilavelerle muazzam tesis halini alan Meryemana Manastırı en parlak dönemini 19. yüzyılda yaşamıştır.

Meryemana adına kurulan Sümela Manastırı, Altındere'nin batı yamacında vadiden 270 m. yukarıda (1300 m yükseltide) kurulmuştur. Hıristiyanlığın çevrede yayılmasının başlangıç yeri olan manastır; şapel, kilise ve diğer kompleksleriyle sanat tarihinde önemli bir yer tutar.

Dar ve uzun merdivenlerle girilen manastır; su kemeri, kütüphane , mutfak, misafir odaları, sarnıçları, sonradan kiliseye çevrilen tabii oyuk, kutsal suyun toplandığı havuz ve birçok şapellerle ziyaretçilerini karşılar. Doğrudan doğruya yamaca yaslanmış bina,

keşişlerin barındığı asıl manastır yapısıdır. Yapıların üzerindeki kemerli galerilerin çok etkileyici görüntüleri hayranlık bırakır.

Milli Park, flora açısından da çok zengindir, yörenin hakim bitki örtüsünü doğu ladini oluşturur. Ayrıca yapraklı ve ibreli ağaçlardan göknar, sarıçam, kestane, meşe, ıhlamur, gürgen, söğüt, karaçam, ormangülü, Kafkas hanımeli, mürver, ayı üzümü ve kartopu gibi türlerden meydana gelen zengin bir bitki örtüsü vardır. Alan içerisinde 700'den fazla bitki taksonu bulunmaktadır. Milli park içerisinde üç farklı vejetasyon tipi belirlenmiştir. Bunlar; 1)Orman Vejetasyonu, 2) Nemli dere vejetasyonu ve 3) Subalpin ve alpin vejetasyonudur.

Doğal ortamın yaban hayatı için sunduğu yaşam şartları geyik, karaca, çengel boynuzlu yaban keçisi, yabani domuz, ayı, kurt, çakal, tilki, yaban kedisi gibi türlerin yaşamasına ve çoğalmasına olanak sağlamıştır.

Altındere Vadisi bir boğaz karakteri göstermekte olup, arazi doğu ve batıdan dik bir meyille vadiye inmektedir. Milli park su potansiyeli bakımından oldukça zengindir. Çakırgöl milli parkın içerisinde olan yegane göldür. Ana dere olan Meryemana deresine akan yan derelerden bazıları; Karataş, Zelişki, Aksu ve İncesu'dur.

Mülkiyet Durumu: Alanın tamamı devlete aittir. Mera olarak kullanılan otlak alanları ve iskan alanları Mera Kanununa tabidir. Tapulu özel arazi yoktur. Manastırın Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğünün olup, geçici olarak Turizm ve Kültür Bakanlığına tahsis edilmiştir. Manastır ve çevresindeki toplam 2788,37 m² lik alan Vakıflar Genel Müdürlüğünün tapulu yeridir.

Diğer Bilgiler:

Milli Park sahasının; % 79,4'ü (3812 Ha) Mera alanı, % 18,8'i (909,5 Ha) ise ormandır. Alanın 80,5 ha'ı (% 1,6) 1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit; 345,25 Ha'ı (%7,2) ise 2. derece Doğal Sit'tir.

MİLLİ PARKLARIN EKONOMİK ETKİLERİ

Doğal kaynaklardan sağlanan birçok faydanın içerisinde insanların rekreasyonel ve turistik amaçlı faydalanmaları da bulunmaktadır. Özellikle kalabalık kentlerde, hava ve gürültü kirliliği, betonlaşma, vb. gibi yoğun çevre sorunları ile birlikte yaşamak durumunda olan ve ağırlıklı olarak hizmet sektöründe çalışan insanların, yaşadığı ve çalıştığı mekanlardaki nitelik değişimine gereksinim duymaları insanların doğaya yönelmesinin nedenini oluşturmaktadır. Mevcut doğal kaynakların hem insan ihtiyaçlarına cevap vermesinin hem de varlığını tehlike altına atmadan devam ettirebilmesi için bu kaynaklar sürdürülebilir kullanım ilkelerine göre planlanıp yönetilmektedir. Bu amaçla oluşturulan çeşitli yönetim statülerinden birisi de milli parklardır.

Dünya genelinde bu tür alanların sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çeşitli finansman kaynakları kullanılmaktadır. Dünyanın her yerinde kamuya ait milli parklar, işletme maliyetlerinin büyük bölümünü karşılamak için merkezi devlet bütçesini kullanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde, yabancı bağışçılardan gelen paralar,

çoğunlukla sermaye yatırımı için kullanılan bir fon kaynağıdır. Tamamında olmasa da bazı mili parklar bütçelerini turizmden ve diğer kaynak kullanımı ücretlerinden doğan kazançlarla takviye etmektedirler. Özellikle bu alanlar içerisindeki turizm tesisleri, ekoturizm faaliyetlerinden ve giriş ücretlerinden elde edilen gelirler bu kapsamda değerlendirilebilmektedir. Yerli gönüllülerin yaptıkları bağışlarda bu alanların finansmanı için önemli kaynaklardan birini oluşturmaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde Milli parkları ziyaret edenlerin sayısı 1989 yılında 170 milyona ulaşmıştır. Eyalet parklarını ziyaret edenlerle birlikte bu sayının 500 milyonu aştığı bildirilmektedir. Kanada Milli Parklarını ziyaret edenlerin sayısı ise 20 milyondan fazla iken bu sayıya bölge parklarını ziyaret edenlerle birlikte yılda 47 milyon ziyaretçi daha ilave olmaktadır. İngiltere’de yılda 103 milyon kişi milli parklarda en az iki gün geçirmektedir. Avustralya’da 1992 yılında milli parkları ziyaret edenlerin Tazmanya Bölgesi ekonomisine katkısı 143 milyon doları bulmuştur (Kurdoğlu, 2001). Örneğin, 2002 yılında 25.697 kişinin ziyaret ettiği Edonezyanın Bunaken Milli Parkında giriş ücretlerinden 110 bin ABD doları gelir elde edilmiştir.

Geleneksel fon kaynaklarının yanında çeşitli yenilikçi finansman yöntemleri geliştirilmiştir. Bunlar içerisinde; yerel halkın kaynak kullanımı, belirli “yeşil” girişim türleri gibi bir korunan alanın varlığını dolaylı olarak destekleyen etkinliklere verilen teşvikler, kaynak çıkarım lisansları ve ekosistem hizmetleri için yapılan ödemeler sayılabilir.

Kaynak kullanım ücretleri ve çeşitli biyolojik malzemelerin toplandırılması yoluyla da milli park ve diğer korunan alanların finansmanına katkıda bulunulabilmektedir. Bu sayede Kosta Rika’nın korunan alanlarına 1990’lardan itibaren 300 bin ABD doları aktarmıştır. Bolivya’da iki Amerikan elektrik şirketi ile yapılan anlaşma ile Noell Kempff Mercado Milli Parkı yönetimi arasında yapılan anlaşma ile 10 milyon dolardan fazla fon sağlanmıştır. Orman kaybının azaltılması ve bitki örtüsünün yeniden büyümesini artıracak önlemlerle karbon salınımındaki dengeleme için bu anlaşma imzalanmıştır. Projenin ürettiği karbon ofset kredileri baş yatırımcı olan iki ABD elektrik şirketine %5 kârla satılmıştır (Emerton vd,2006).

Ülkemizde özellikle rekreasyonel ve turizm faaliyetlerine konu olan etkinlikler ile milli parklara devlet bütçesi dışında da gelirler sağlanmaktadır.

Milli Parklar Genel Müdürlüğü verilerine göre, korunan alanları ziyaret edenlerin sayısı 1995 yılında 4.2 milyondan 1997 yılında 5.5 milyona yükselmiştir. Milli parklar ve korunan alanların çoğunluğunun giriş kapıları yoktur. Bu yüzden verilen ziyaretçi sayılarının bu rakamların üzerinde olduğu muhakkaktır(Bann ve Clemens 1999) .

Bu kapsamda Türkiye genelindeki milli parklarda da çeşitli yöntemlerle gelir elde edilmektedir. Devlet bütçesinden alınan katkılar ve giriş ücretlerinin yanında özellikle turizm ve ekoturizm kapsamında günübirlik ve uzun süreli turistlere yönelik olarak gerçekleştirilen hizmetlerden gelirler elde edilmektedir. Giriş ücretleri (şahıs, motosiklet, minibüs, otobüs), geceleme ücretleri (karavan, çadır, bungalow, pansiyon, otel kiralari), gazino, kantin, fırın ve restoranlardan elde edilen gelirler ülkemiz milli parklarındaki en yaygın gelir kalemlerini oluşturmaktadır.

Örneğin 2000 yılında Kızıldağ Milli parkında 36.195 TL gelir elde edilmiştir. Bu gelirin 28700 TL lik kısmını bungalow ve prefabrik ev kiralari oluşturmaktadır. Geri kalanı ise giriş ücreti, çadır, gazino ve fırın gelirlerinden oluşmaktadır.

Örneğin Kaçkar Dağları Milli Parkında giriş ücretli değildir. Burada bulunan yerel otel işletmesinin düzenlediği Trans-Kaçkar turlarının sayısı yıl içinde 80'i bulmakta ve sadece taşımacılıkta kullanılan katırlar için yaklaşık 6,5 milyar TL (2000 yılı için yaklaşık 12 000 ABD Doları) ödeme yapılmıştır. Rehberlere verilen ücret günlük 40 ABD Doları civarındadır ve geçen yıl aynı işletmecinin yerel rehberlere ödediği para yaklaşık 2000 ABD \$ dir. Otellerde tüketilen bal, peynir, zeytin, yağ vb ürünlerde genellikle yerli üretim olduğundan bu yöredeki halka gelir sağlamaktadır (Kurdoğlu 2002).

Altındere Vadisi Milli Parkı'nda yaygın olarak bilinen milli parklardan biridir. 1987 yılında kurulan ve 4800 ha alana sahip olan bu milli parkta çok çeşitli olmasa da genelde turizm ağırlıklı hizmetler sunulmaktadır. Alanın gelirlerini giriş ve geceleme ücretleri ile özel işletmelere verilen çeşitli hizmetlerden alınan ihale bedelleri oluşturmaktadır.

Korunan alan olarak çeşitli etkinliklere konu olan bölgedeki tek paralı giriş alanı Altındere Vadisi (Sumela) Milli Parkıdır. Bu parkta 2000 yılı içinde girenlerin ödedikleri ücret yaklaşık 90 milyar TL (yaklaşık 90.000 \$) dır. Aynı yıl içinde alana gelen yabancı turist sayısı 7500 kadardır ve aynı yıl itibariyle kişi başına 2\$ giriş ücreti ödemekteydiler (Kurdoğlu 2001). Bu giriş ücretlerinin yanı sıra çevredeki lokanta ve hediyelik eşya satış yerleri dikkate alındığında yerel ekonomiye sağlanan katkının göz ardı edilmeyecek boyutlara ulaştığı, çevredeki yeni turizm yatırımlarından da kolayca anlaşılacaktır. Daha sonraki yıllarda milli parkı her yıl ortalama 250 ile 300 bin arasında yerli ve yabancı turist ziyaret etmektedir. Milli parkta 7 bungalow, sosyal tesis, kır gazinosu, hediyelik eşya dükkanı, giriş kontrol ünitesi, 2 manzara seyir terası, 2 ahşap köprü, piknik üniteleri ve çevre düzenlemeleri tesis edilmiştir. Milli Parkta 2005-2010 yılları arasında elde edilen gelirler Tablo 'da gösterilmiştir.

Yıllar	Gelir Kalemleri			Toplam (TL)
	Kira gelirleri (TL)	Araç		
		Adet	Gelir (TL)	
2005	113.334,00	28.121	215.147,00	328481,00
2006	71.056,00	29.384	248.633,00	319689,00
2007	79.821,00	36.081	337.750,00	417571,00
2008	84.421,00	38.375	357.740,00	122796,00
2009	91.305,00	40.721	466.736,00	558041,00
2010	98.089,00	46.076	532.320,00	630409,00
Toplam	538.026,00	218.758	2.158.326,00	2.696.352,00

ALTINDERE VADİSİ MİLLİ PARKIN'INDA YAŞANAN BAZI SORUNLAR

Altındere Vadisi Milli Parkının kaynak değerlerini, Sumela (Meryemana) Manastırı ile Meryemana Vadisi'nin bitki zenginliği, yaban hayatı çeşitliliği, ilginç jeomorfolojik yapısı, peyzaj özellikleri ve rekreasyonel olanaklara sahip olması oluşturmaktadır. Burada kültürel ve estetik değerler bir arada ve uyum içindedir. Milli park, doğa yürüyüşü, gece konaklama ve günübirlik rekreasyonel etkinlik gibi olanaklara sahiptir.

Alanla ilgili sorunları, yasal ve yönetsel, teknik, sosyal, çevresel sorunlar gibi çeşitli gruplar altında toplamakta yarar bulunmaktadır:

Yasal ve Yönetimsel Sorunlar

4800 hektara sahip olan bu alan 9.9.1987 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Bilindiği gibi milli parklar yürürlükte olan 2873 Sayılı Milli Parklar Yasası'na göre yönetilmektedir. Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiş olmakla birlikte bu alanda yer alan orman kaynaklarıyla ilgili iş ve işlemlerde Orman Genel Müdürlüğü (OGM) yetkilidir. Nitekim 6831 sayılı Orman yasasının 6. maddesi; "Devlet ormanlarına ve Devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır ve yaptırılır. ..." şeklinde bir hükümlerle başlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında iki kurum arasında etkin bir eşgüdüm sağlama zorunluluğu açıkça görülmektedir.

Bu alanda ayrıca, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma yasasına göre de işlem yapılmaktadır. Nitekim milli park sınırları içerisinde kalan Sumela (Meryemana) Manastırı 2863 Sayılı yasa çerçevesinde 3.8.1998 tarihinde "I.derece doğal ve arkeolojik sit" ilan edilmiştir. Dolayısıyla bu manastırdaki iş ve işlemler "Kültür ve Turizm Bakanlığı" sorumluluğundadır. Yine manastırın yakın çevresi 26.3.1997 tarihinde (27.1.1999 tarihinde sınırları genişletilerek) "II.derece doğal sit; milli park sınırları dışında kalan Altındere Köyü'ne ait yerleşim alanı yoğunluklu 2 bölge de "III. Derece doğal sit" olarak ilan edilmiştir. Böylece milli park alanı için yasal bir kargaşa ve bu yasal kargaşanın arkasından da birkaç ayrı yasal düzenlemeye konu olmasından kaynaklanan, ayrı ayrı kurumsal işleyişle sonuçlanan kurumsal sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan Çevre ve Orman Bakanlığı bünyesinde yer alan "Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) Genel Müdürlüğü" nün yönetiminde olan milli parklar, yakın geçmişte; 3.6.2011 tarihinde 633 Sayılı KHK ile Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanmış; böylece doğa, orman, çevre gibi disiplinler ve bu arada sadece doğal alanların ve mutlak korunan alanların da yer aldığı milli parklar kent kavramıyla bir arada yönetilmeye çalışılmıştır.

Ülkemiz bu garabeti çok yaşamamış; 29/6/2011 tarihinde 644 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; 4.7.2011 tarihinde de 645 KHK ile de Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın kurulması kararlaştırılmıştır. Girişilen bu yeni uygulama ile DKMP ile OGM, Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlanmıştır. Bu yeni düzenlemeden sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ona bağlı taşra örgütleri ile yaşanan sorunlarla birlikte DKMP ile OGM birimleri arasında yaşanmakta olan eşgüdüm sorunları devam edecektir.

2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 4. maddesine göre, milli park olarak belirlenen yerlerin özellik ve nitelikleri gözönünde tutularak, koruma ve kullanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere, kuruluş, geliştirme ve işletilmelerini kapsayan gelişme planı, hazırlanması gerekmektedir. Halen 1987 yılında ilan edilen bu milli parka ilişkin bir plan yürürlüğe girmiş değildir. Bu milli parkla ilişkili ifade edilebilecek en önemli sorun planının olmaması veya bu konuda gecikme yaşanmasıdır.

Milli parkın tanıtımıyla ilgili planlı bir çalışma yoktur. Afiş, broşür, kitapçık veya diğer görsel ve işitsel araçların değerlendirildiği çalışmalara rastlanılmamaktadır. Milli park yönetimiyle görevli bir şef bulunmaktadır. Ancak bu şefin sadece koruma etkinliklerine bile enerjisi yetmemektedir. Bu milli parka ilişkin bir internet sitesi bulunmamaktadır.

Milli park içerisinde bir ziyaretçi merkezi yer almamaktadır. Buna ek olarak bir doğa müzesi ve kütüphaneye de ihtiyaç bulunmaktadır. Ülkemizde Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne yakınlığını da etkisiyle üzerinde en fazla araştırma yapılan milli parklardan birisi olan Altındere Vadisi Milli Parkı ile ilgili yapılan araştırmalardan hiçbirisi bu milli park tarafından arşivlenmemektedir. Bunun bir eksiklik olduğunun farkına varılması bile önem taşır.

Teknik Sorunlar

Altındere Vadisi Milli Parkı biyolojik zenginlik açısından da önem taşıyan bir ulusal parktır. Ormanlarda yer alan hakim ağaç türü ise ladin (*Picea orientalis*)'dir. Bölgemizdeki ladin ormanları 1960'lı yıllardan itibaren *Dendroctonus micans* ve *Ips typographus*'un saldırılarına uğramaktadır. Bu saldırılar önceleri sadece Artvin yöresinde iken, 1980'li yıllarda Giresun, 2000'li yıllarda da Trabzon'da da ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Maçka yöresi ormanlarında da giderek yoğunlaşmaya başlayan böcek tehdidi bu milli park için de önemli bir sorun olarak gündeme alınmalıdır. Aslında bu bir afet midir? Yoksa doğal bir süreç midir? Bu soruyla birlikte mücadelenin kendisi ve yöntemi de tartışılmalıdır. Tartışma bir yana ortada var olan gerçek, ulusal parkta yer alan ladinler yok olma tehdidiyle karşı karşıya bulunmalarıdır.

1987 yılı öncesinde bu alan "Meryemana Araştırma Ormanı" adı altında, Ormancılık Araştırma Müdürlüğü tarafından birçok araştırmanın yürütüldüğü bir alandır. Bu araştırmalardan bir bölümü hızlı gelişen yabancı türlerin uyumunun araştırıldığı denemelerdir. Bu çalışmalar çerçevesinde çoğunluğu milli parkın hemen kuzeyinde olmak üzere kısmen milli park sınırlarında da kalan fidan dikimleri yapılmıştır. Dikilen bu fidanlar günümüzde ağaç olmuş ve milli park içerisinde de bu bireylerden örnekler yer almaktadır. Bu bireylerin varlığını sürdürmesi veya kesilip uzaklaştırılmalarının tartışılması gerekir.

Altındere Vadisi Milli Parkı'nın yüzde 80'e yakınlık bölümü yayla ve meralardan oluşmaktadır. Orman üst sınırından itibaren devam eden bu alanların çok önemli bir bölümünde göçükler meydana gelmektedir. Göçükler, nedenleriyle birlikte değerlendirilip, gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır.

Öte yandan, Milli Parklar Yasası'nın 14. maddesine göre *kanun kapsamına giren yerlerde; Tabii ve ekolojik denge ve tabii ekosistem değeri bozulamayacağı ve yaban hayatı tahrip edilemeyeceği ve toprak, su ve hava kirlenmesi ve benzeri çevre sorunları yaratacak iş ve işlemler yapılamayacağı belirtilmektedir.* Bu hükümler ortada iken milli parkın güney bölümündeki yayla yerleşimlerine ulaşım için yıllardır yol çalışmaları yapılmaktadır. Yapılan yolların ekosisteme ve özellikle yaban hayatına zarar verip vermediği veya "e" fıkrasına göre hangi zorunluluktan kaynaklanarak yapıldığı konusunda yapılacak küçük bir çalışmanın bile yürürlükteki yasal düzenlemenin aslında yok sayıldığını gösterecektir. Yukarıda sözü edilen göçüklerin bir bölümünün de bu yolların yapılmasından kaynaklandığını söylemek olanaklıdır.

Öte yandan milli park dahilinde yapılmış ve halen yapılmakta olan yol çalışmalarının tamamında vahşi teknikler kullanılmakta, kazı materyali dolduru alanına gelişigüzel bırakılmaktadır. Bu durum yamaç araziye zarar verdiği gibi dere yatağının dolmasına da neden olmaktadır ki bu durum da çok sayıda yasal düzenlemeyle çelişmektedir.

Sosyal Sorunlar

Altındere Vadisi Milli Parkı yönetsel açıdan Maçka İlçesi'ne bağlı Altındere ve Coşandere köyleri sınırları içerisindedir. Ancak bu köylere ait yerleşim alanları milli park sınırları dışındadır. Bununla birlikte milli parkın Güney bölümünde bir kısmı terk edilmiş olmakla birlikte 28 yayla yerleşim yeri bulunmaktadır. Çoğunluğu Yomra İlçesine bağlı köylerin kullanımında olan bu yaylalarda hayvancılık yapılmaktadır. Yaylalar ve yaylacılık etkinlikleriyle milli park bütünleşik bir yapıda değildir. Yaylacıların çoğunluğu, yaylalarının milli park sınırları içerisinde olup olmadığı konusunda bilgi sahibi bile değildir. Bu etkinliklerden kaynaklanan yakacak odun, yol, atık, otlatma gibi sorunlar, ele alınıp değerlendirilmemektedir.

Milli park içerisinde yaşamını sürdüren bu insanların yaşam seviyeleri milli park etkinliklerine katılımlarının sağlanmasıyla birlikte artırılmalı, bu insanlara milli park konusunda eğitim verilmelidir. Milli parklar kanununu 16. maddesi ile geliştirilen "alan kılavuzluğu" konusu bu çerçevede yerel halka verilebilecek bir olanak olabilir.

Milli park, 4800 hektarlık alanı ile küçük bir milli parktır. Milli park alanının Kuzey girişindeki kanyon dahil olmak üzere sınırlarının Maçka İlçesi'ne kadar Doğu-Batı ekseninde de benzer ekolojik ve tarihsel öneme sahip alanlarında katılımıyla yeterli bir büyüklüğe kavuşması sağlanmalıdır.

Çevresel Sorunlar

Milli park açısından sözü edilebilecek çevresel sorunların başında, yaklaşım bölgesi adı verilen bölgede gelişme gösteren tesislerin düzensiz, plansız ve estetik kaygılardan uzak bir gelişme göstermesidir. Nitekim bu bölüm içerisinde uzun yıllar faaliyet gösteren bir taşocağının yarattığı olumsuz görünüm dikkatlerden kaçmamaktadır. Milli parkın yaklaşım bölgesi konumunda olan bu alanın da milli parka dahil edilmesi ile bu tür olumsuzluklar engellenebileceği gibi yürütülen etkinliklerin niteliği de artacaktır.

Bunun dışında elektrik direk ve tellerinin yarattığı görsel kirlilik ile milli parkın gelişme bölgesi özelliğinde olan alanda, turistik tesis ve işletmelerin bulunduğu alanda katı ve sıvı atık sorunları bulunmaktadır. Öte yandan aynı sorun milli parkın güney bölümündeki yayla yerleşimlerinde de görülmektedir. Ayrıca özellikle tatil günlerinde alana olan talep, araç trafiği açısından önemli bir yoğunluğa sebep olmaktadır. Otoparkın yetersizliğine rağmen yoğun araç girişi, egsoz gazı ve gürültü önemli çevre sorunları olarak göze çarpmaktadır.

EKLER

Arkeolojik sit alanı

İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır.

I. Derece arkeolojik sit: Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır.

Doğal (Tabii) sit alanı : Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

I. Derece Doğal (Tabii) Sit: Bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve gzelliğlere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır.

II. Derece Doğal (Tabii) Sit:Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı gözönüne alınarak kullanıma aılabilecek, turizme dayalı yapılaşmayı ngren arazilerdir.

III. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de gözönünde tutularak konut kullanımına da aılabilecek alanlardır.

ORMANCILIK UYGULAMALARI - I

06 VE 08 KASIM 2913 TARİHLİ UYGULAMA NOTLARI

ANAYASA

MADDE 169- Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. **Bu ormanlar** zamanaşımı ile mülk edinilemez ve **kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.**

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

6831 SAYILI ORMAN KANUNU

Madde 16 - Devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesi ile madencilik faaliyeti için zorunlu; tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve altyapı tesislerine, fon bedelleri hariç, bedeli alınarak Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilir.

.....

Madencilik faaliyetlerinin sona ermesi neticesinde idareye teslim edilen veya terk edilen doğal yapısı bozulmuş orman alanları rehabilite edilir.

.....

Madde 17-

Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim ve spor tesislerinin ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir.

ORMAN KANUNUNUN 16 NCI MADDESİNİN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

MADDE 16 - (1) Maden işletme, maden tesis ve altyapı tesis izinlerinde Ek-1'de yer alan rehabilitasyon projesi düzenlenir.

(2) Rehabilitasyon projeleri; madencilik faaliyeti sonucunda oluşabilecek topoğrafik yapının madenin işletme projesine göre belirlenmesi sonrasında, rehabilite ile oluşturulabilecek yeni topoğrafyanın belirlenmesi, toprak ıslahı ve orman kurma esasları dikkate alınarak ormancılık bürosu mensuplarınca düzenlenir. İzin sahibince rehabilitasyon projesinin uygulanacağı taahhüt edilir.

(3) Rehabilitasyon projelerinin; rehabilite işlemi için madencilik faaliyeti öncesi izin alanı içerisinde koordinatları belirli alanlarda depolanmış madencilik faaliyeti yapılan alana ait yüzeydeki veya yüzeye yakın olan verimli toprak tabakasının madencilik faaliyetinin bitmesini takiben taşınarak rehabilite maksatlı kullanımı hariç, izin alanı dışından toprak veya malzeme naklini içermemesi gerekir.

.....

(7) Rehabilitasyon projesinde, madencilik faaliyeti yapılacak alanda yüzeydeki veya yüzeye yakın olan verimli toprak tabakasının depolanacağı yerler, izin alanı içerisinde koordinatları ile birlikte ayrıca gösterilir.

MADDE 17 - (1) İzin sahibi, madencilik faaliyetleri yaptığı alanları taahhüt senedi hükümlerine ve rehabilitasyon projesine göre rehabilite etmek zorundadır. Rehabilite, madencilik faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte başlar, madencilik faaliyetleri sırasında devam eder, iznin bittiği tarihte rehabilitenin de bitirilmesi esastır. Bu tarihte rehabilite bitirilemezse bölge müdürlüğünce üç ay ek süre verilir. Rehabilite için verilen bu ek sürede madencilik faaliyetine izin verilmez. Bu sürede bedellerin alınmasına devam edilir.

(2) İzin sahibince rehabilite işleminin yapılmaması halinde bu işlem orman idaresince yapılır veya yaptırılır. Yapılan masraflar Maden Kanununun 32 nci maddesi gereğince alınan çevre ile uyum teminatından karşılanır. Teminatın yeterli olmaması durumunda eksik kalan masraflar 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre izin sahibinden tahsil edilir.

(4) İzin sahibi her yıl haziran ayının sonuna kadar madencilik faaliyeti yaptığı alandaki rehabilite işleminin safahatı hakkında bölge müdürlüğüne ormancılık bürosu tarafından veya bünyelerinde çalışan orman mühendisi ve/veya orman yüksek mühendisince onaylı teknik raporu verir.

(5) Kazı gerektiren maden arama izinlerinde, izin sahibince yapılmış olan maden arama faaliyetleri ile bozulan alanın izin öncesi topoğrafik yapı ile uyumlu hale getirilmesi izin sahibinden istenir. Bu işlemin izin sahibince yapılmaması halinde orman idaresince yapılarak, yapılan masraflar izin sahibinden tahsil edilir. Ayrıca rehabilitasyon projesi istenmez.

MADDE 18 - (1) Madencilik faaliyetlerinin sona ermesi neticesinde idareye teslim edilen veya terk edilen doğal yapısı bozulmuş orman sayılan alan, rehabiliteye hazırlık maksadıyla orman yetiştirilmek üzere inşaat, yıkıntı ve hafriyat atıkları ile doldurularak ağaçlandırılmaya hazır hale getirilmesi için izne konu edilebilir.

ORMAN KANUNUNUN 17 VE 18 İNCİ MADDELERİNİN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

Kamu yararı ve zaruret halinin tespiti

Madde 32- (1) Bu yönetmelikte belirtilen tesislerin ormanlık sahada yapılmasında kamu yararı ve zaruret olduğuna dair tespit; talep edilen faaliyetin orman ekosistemi dışında gerçekleştirilmesi imkanı bulunup bulunmadığı hususu irdelenerek, bölge müdürlüğünce teşkil edilecek izin raporunu yapan heyet marifetiyle yapılır.

Madde 35- (1) ...

(2) Orman sayılan alanda yapılması zorunlu olan yollar çevreye zarar vermeyecek şekilde ekskavatörle yapılır, yol yapımından çıkan malzeme ormana zarar vermeyecek şekilde izinli alanlara taşınır.